

Δίκαιη Μετάβαση Από τη θεωρία στην πράξη

Εμμανουέλα Δούση

Καθηγήτρια ΕΚΠΑ

Έδρα UNESCO Κλιματική Διπλωματία

Οργανισμός των
Ηνωμένων Εθνών για την
Εκπαίδευση, την Επιστήμη
και τον Πολιτισμό

Έδρα ΟΥΝΕΣΚΟ για την
Κλιματική Διπλωματία, Εθνικό και
Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών,
Αθήνα, Ελλάδα

διαΝΕΟσις

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ & ΑΝΑΛΥΣΗΣ

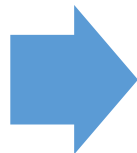
Τι σημαίνει δίκαιη μετάβαση (just transition);

- Η μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα πρέπει «να είναι δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς. Πρέπει να δίνει προτεραιότητα στον άνθρωπο και να μεριμνά για τις περιφέρειες, τους κλάδους και τους εργαζομένους που θα έρθουν αντιμέτωποι με τις μεγαλύτερες προκλήσεις. Δεδομένου ότι θα επιφέρει ουσιώδεις αλλαγές, η ενεργός συμμετοχή του κοινού και η εμπιστοσύνη στη μετάβαση είναι ύψιστης σημασίας για την αποτελεσματικότητα και την αποδοχή των πολιτικών»

Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία COM (2019), σελ. 2

Δίκαιη μετάβαση

Η έννοια χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά στις αρχές της δεκαετίας του '90 για να δηλώσει το αίτημα εκπόνησης σχεδίων στήριξης των εργαζομένων που πλήττονταν από την εφαρμογή περιβαλλοντικών πολιτικών

Όλα τα διεθνή κείμενα που αφορούν άμεσα ή έμμεσα την κλιματική αλλαγή αναφέρουν τη δίκαιη μετάβαση ως μια επιταγή που θα πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά το σχεδιασμό και την υλοποίηση πολιτικών στήριξης των πολιτών, των επιχειρήσεων και των περιοχών που πλήττονται από τα μέτρα αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής (π.χ. Συμφωνία των Παρισίων 2015, προοίμιο)

ΟΟΣΑ: δίνει ένα ευρύτερο νόημα στη δίκαιη μετάβαση το οποίο περιλαμβάνει το σχεδιασμό στη μετάβαση σε περιβαλλοντικά και κοινωνικά βιώσιμες θέσεις εργασίας, τομείς και οικονομικούς κλάδους

Προϋποθέσεις για μια επιτυχημένη δίκαιη μετάβαση

Στρατηγικός σχεδιασμός και πλαίσιο πολιτικής με σαφείς στόχους

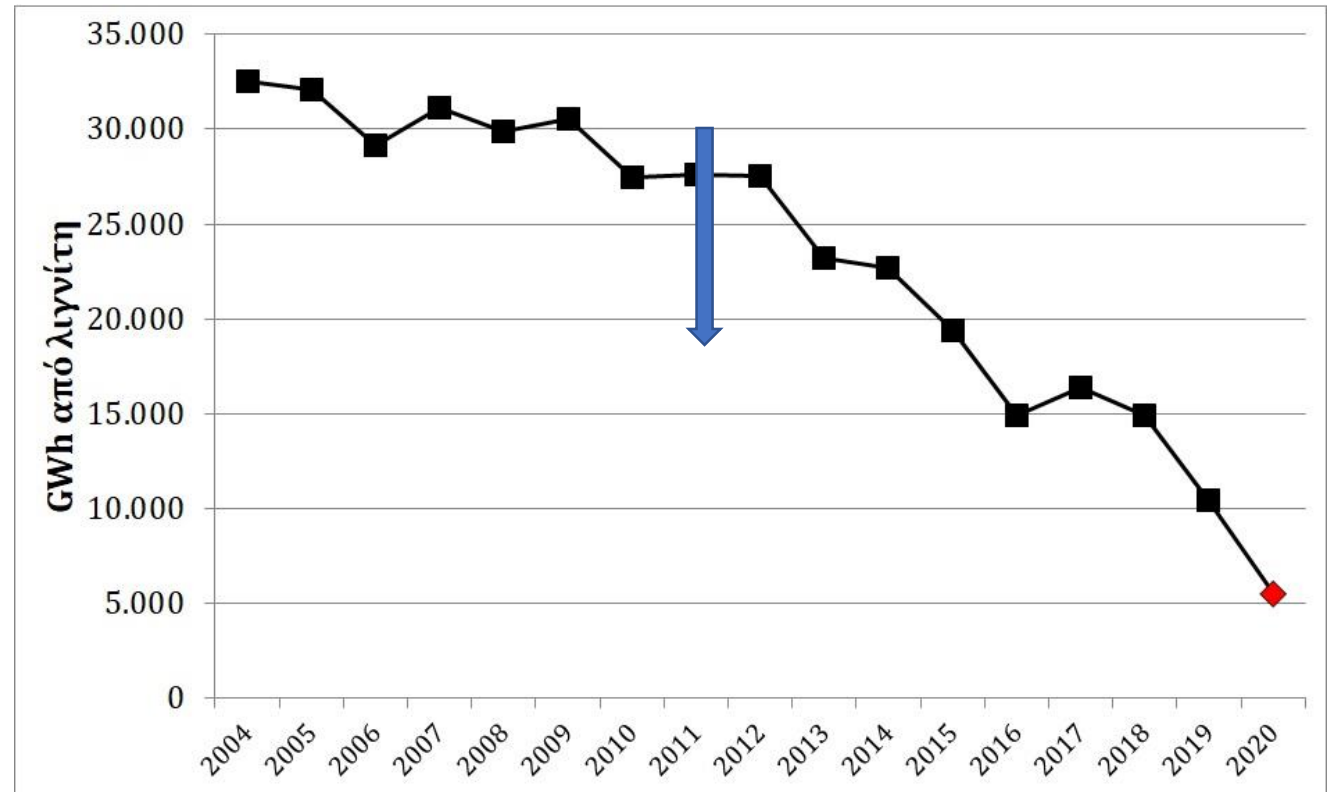
Χρονοδιαγράμματα εφαρμογής

Χρηματοδοτικοί πόροι

Διάλογος με τις τοπικές κοινωνίες

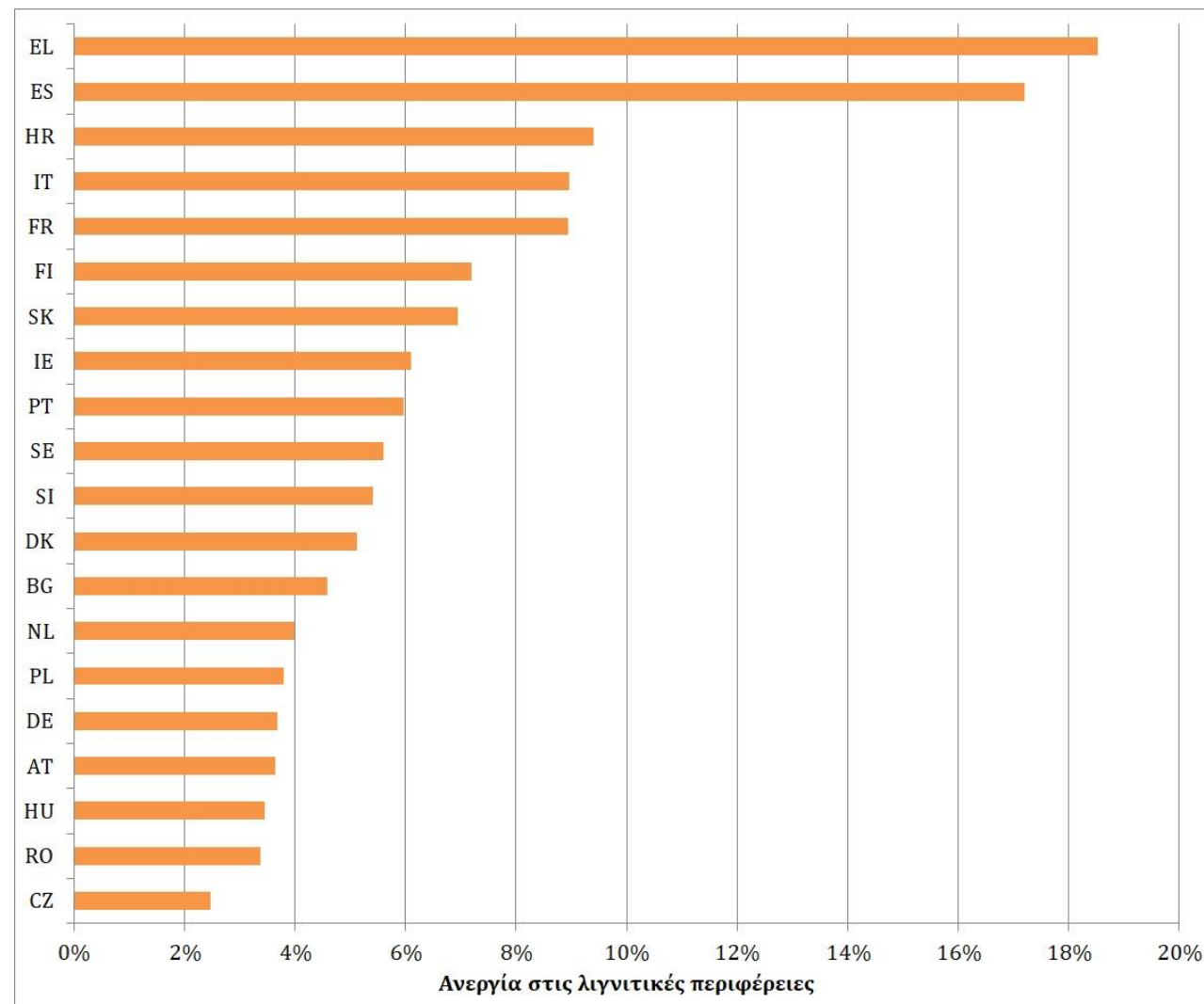
Ο λιγνίτης στην Ελλάδα

- 2013: παύση δωρεάν δικαιωμάτων εκπομπών
- 2017: αναθεώρηση ΣΕΔΕ, εκτόξευση τιμών CO₂
- 2019: ιστορικό ναδίρ (10,5 TWh), -50% το 2020

Η Ελλάδα 1^η σε ανεργία στις
λιγνιτικές της περιοχές

Ανεργία

Σχέδιο Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης

- Master plan για τις λιγνιτικές περιοχές στην Ελλάδα
- Στόχος: στήριξη τοπικής οικονομίας, δημιουργία θέσεων εργασίας, αναπτυξιακός μετασχηματισμός των λιγνιτικών περιοχών
- Πέντε πυλώνες ανάπτυξης
 - Πράσινη ενέργεια
 - Έξυπνη γεωργία
 - Βιώσιμος τουρισμός
 - Βιοτεχνία + βιομηχανία
 - Ψηφιακή οικονομία και εκπαίδευση

Ταυτότητα Έρευνας

Φορέας Διεξαγωγής MARC A.E. – Αριθμός Μητρώου Ε.Σ.Ρ. 1 (ΕΝΑ).

Φορέας Ανάθεσης Αστική Μη – Κερδοσκοπική εταιρεία ΔιαΝΕΟσις

Τύπος και Μέθοδος Ποσοτική έρευνα με τηλεφωνικές συνεντεύξεις βάσει ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου (CATI).

Πληθυσμός Κάτοικοι περιφερειακών ενοτήτων Φλώρινας, Κοζάνης, Αρκαδίας, 17 ετών και άνω.

Κάλυψη Περιφερειακές ενότητες Φλώρινας, Κοζάνης, Αρκαδίας.

Δείγμα Πραγματοποιηθέν 802

Στάθμιση Ως προς την ηλικία.

Περίοδος Διεξαγωγής 21-29 Οκτωβρίου 2020

Μέθοδος Δειγματοληψίας Πολυσταδιακή τυχαία δειγματοληψία με χρήση quota βάσει φύλου, ηλικίας και γεωγραφικής κατανομής.

Μέγιστο στατιστικό +/- 3,46%

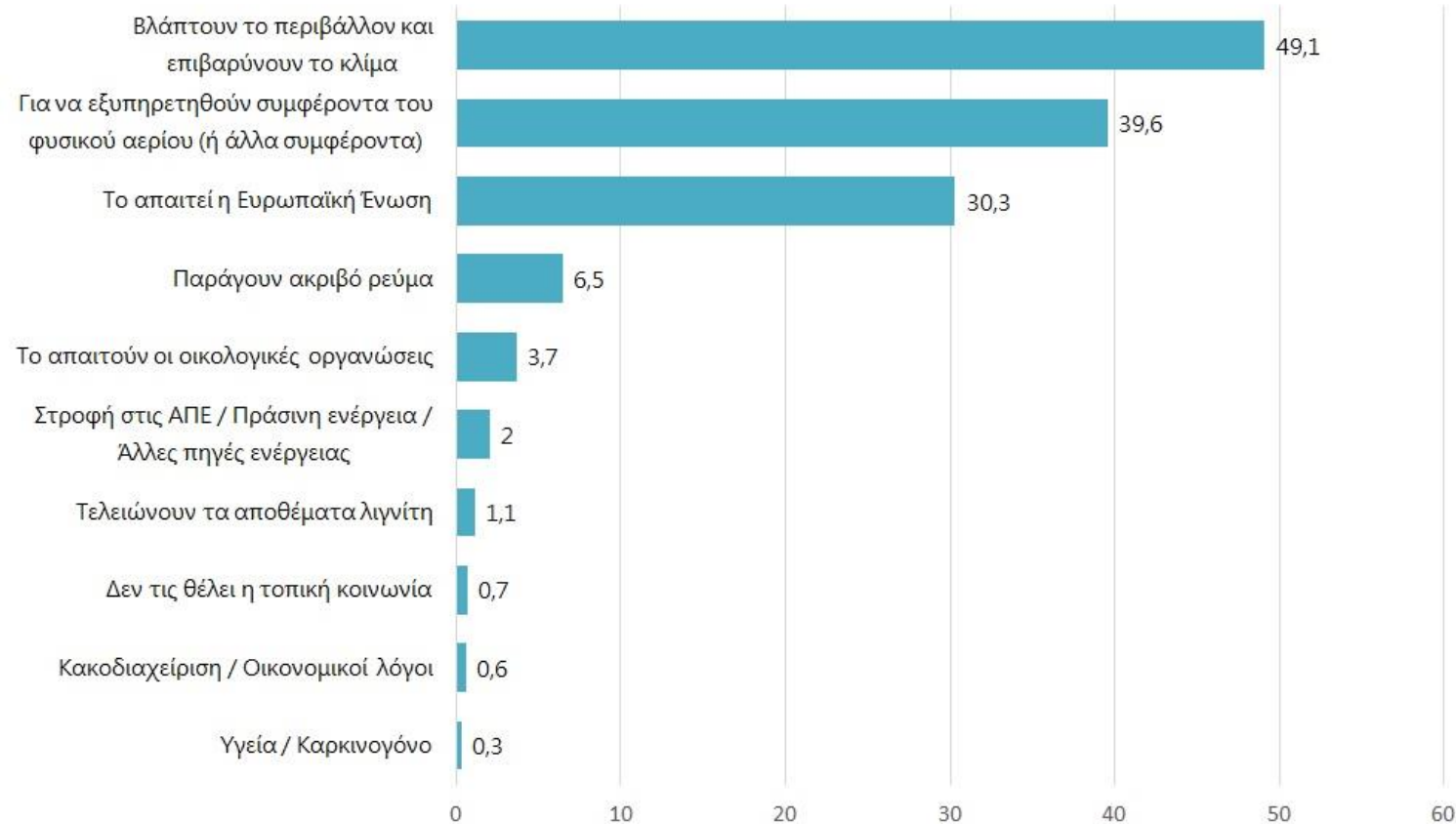
Εργάστηκαν 18 ερευνητές και 3 επόπτες. Χρησιμοποιήθηκε ειδικό λογισμικό Wombat & Queuemetrics για κατ'οίκον εργασία ερευνητών και εποπτών με live παρακολούθηση του fieldwork σε real time

Έλεγχοι Έλεγχος πληρότητας στο 100%, έλεγχος με συνακρόαση σε ποσοστό 20,8% των συνεντεύξεων.

Η MARC A.E. Είναι μέλος του ΣΕΔΕΑ & της ESOMAR και τηρεί τον κανονισμό του Π.Ε.Σ.Σ. και τους διεθνείς κώδικες δεοντολογίας για την διεξαγωγή και δημοσιοποίηση ερευνών κοινής γνώμης.

Απόφαση απολιγνιτοποίησης

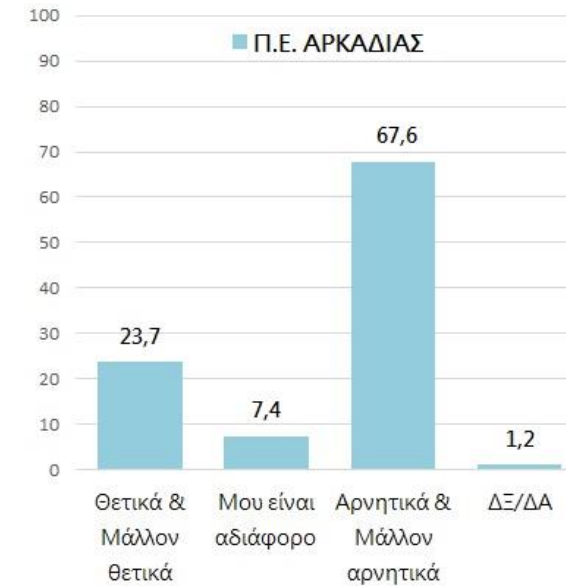
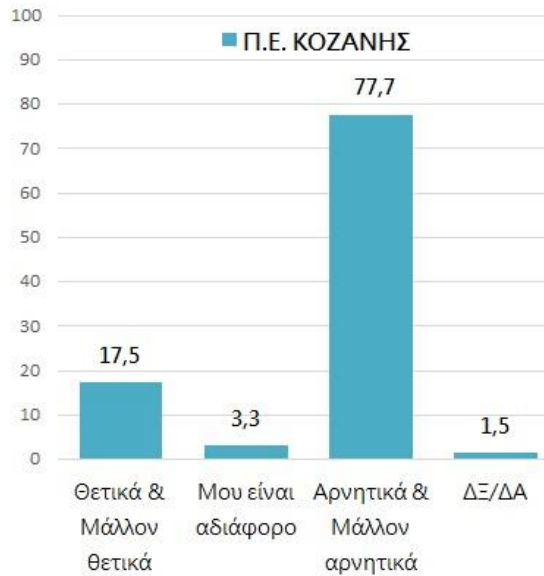
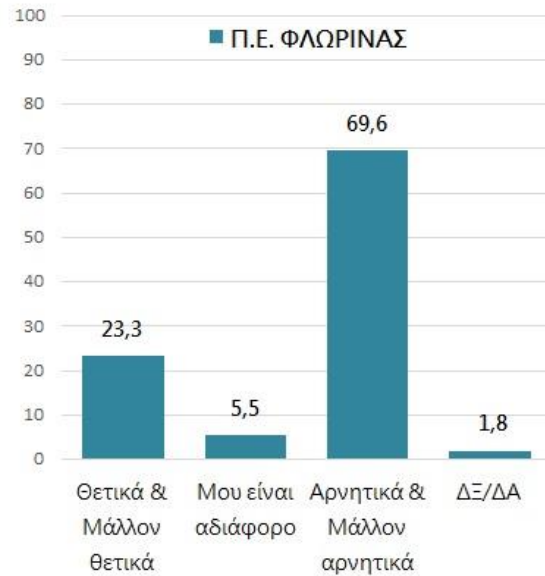
Για ποιους λόγους θεωρείτε ότι θα κλείσουν οι λιγνιτικές μονάδες της ΔΕΗ;

- Προστασία περιβάλλοντος & κλίματος (49%)
 - Συμφέροντα ορυκτού αερίου (40%)
- Υψηλό κόστος ηλεκτροπαραγωγής (6,5%)

Απόφαση απολιγνιτοποίησης

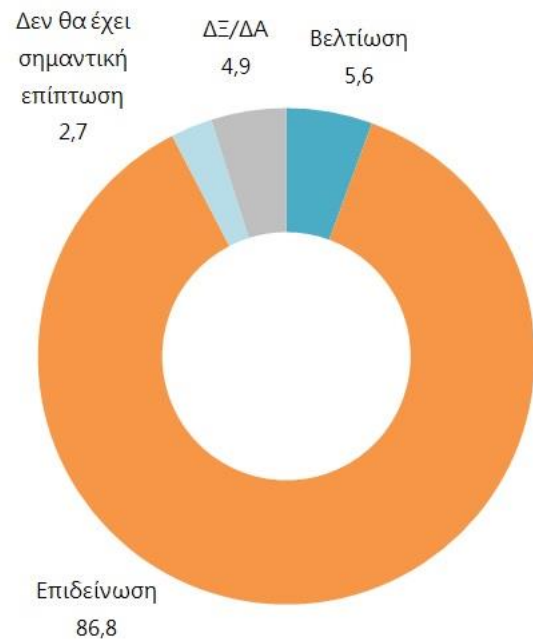
Εσείς προσωπικά έχετε θετικά ή αρνητικά συναισθήματα για το κλείσιμο των λιγνιτικών εργοστασίων της ΔΕΗ;

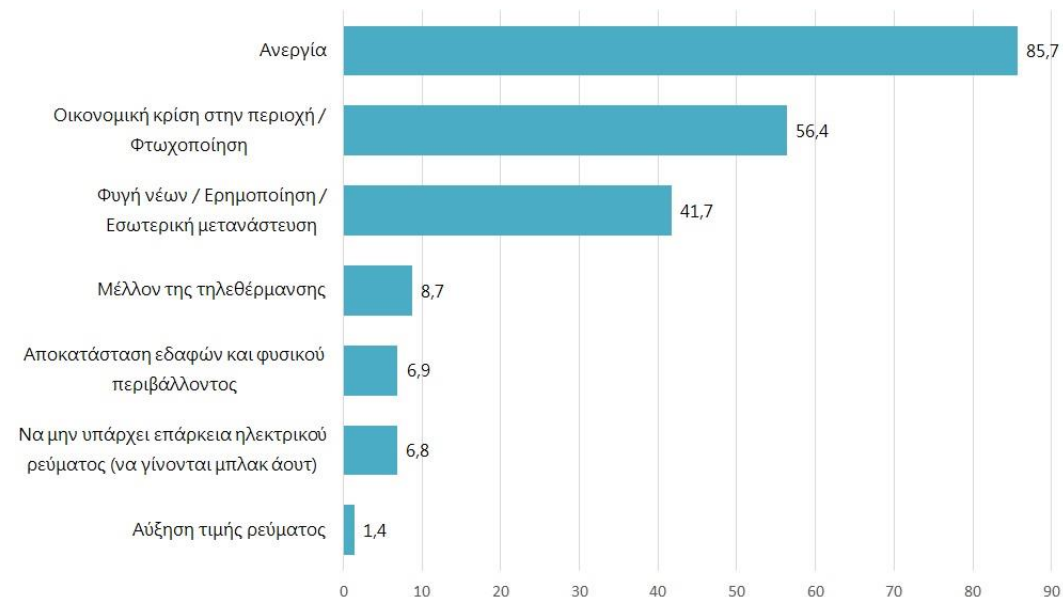
- Η απόφαση προκαλεί αρνητικά συναισθήματα
 - Κοζάνη (78%)
 - Φλώρινα (70%)
 - Αρκαδία (68%)
- Δήμος Εορδαίας (Πτολεμαΐδα) (89%)

Το μέλλον των τοπικών οικονομιών

Τι επιπτώσεις θεωρείτε ότι θα έχει η απολιγνιτοποίηση στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής;

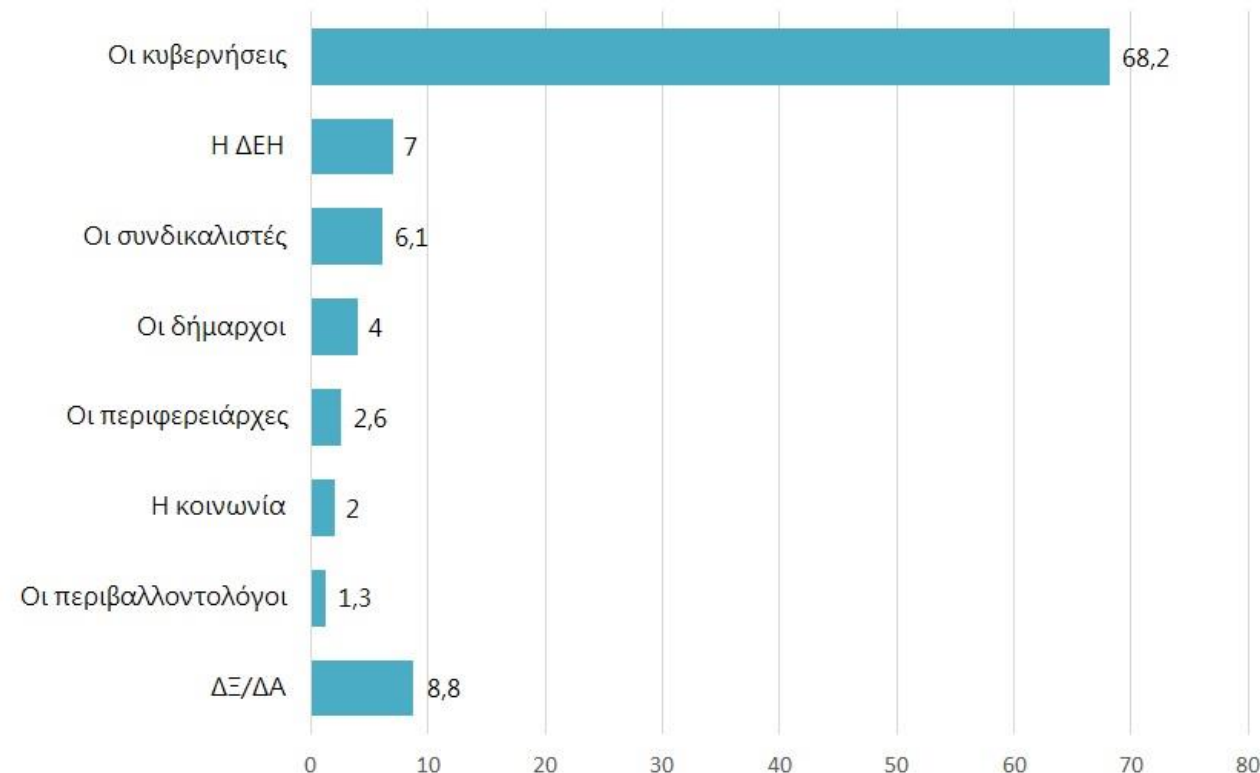
Ποια θεωρείτε ότι είναι τα σημαντικότερα προβλήματα που πιθανόν να προκύψουν από το κλείσιμο των λιγνιτικών εργοστασίων της ΔΕΗ;

- 87% θεωρεί ότι τα οικονομικά μεγέθη θα επιδεινωθούν
 - Ανεργία (86%), φτωχοποίηση (56%), φυγή νέων (42%)

Απόδοση ευθυνών

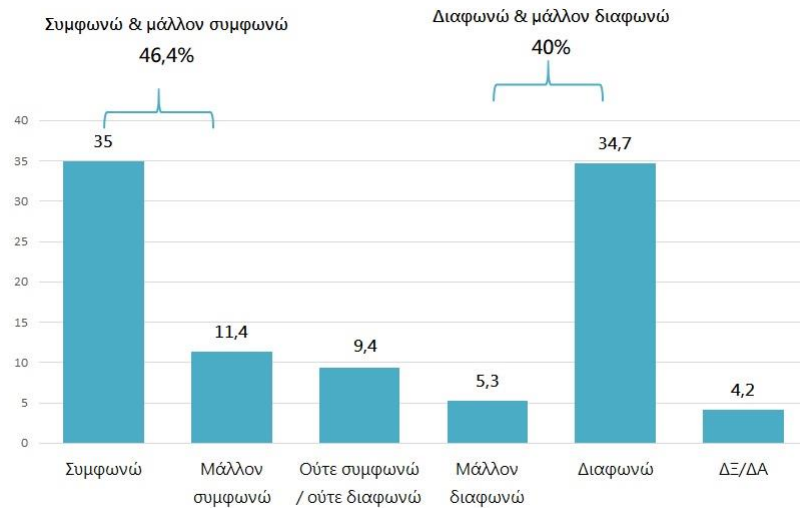
Πολλοί υποστηρίζουν ότι τα προβλήματα του λιγνίτη στην παραγωγή ηλεκτρισμού ήταν φανερά εδώ και 10 χρόνια τουλάχιστον, ωστόσο δεν είχε γίνει κάποια προετοιμασία για τη μετάβαση στην εποχή που δεν θα παράγουμε πια λιγνίτη. Ποιος θεωρείτε ότι ευθύνεται περισσότερο για την καθυστέρηση στον σχεδιασμό της επόμενης μέρας στην περιοχή σας;

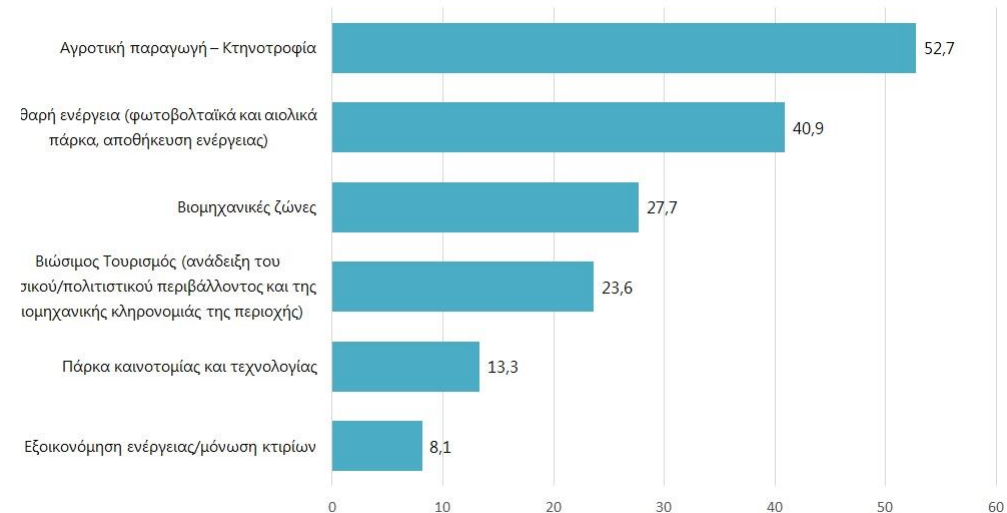
- 7 στους 10: οι κυβερνήσεις υπεύθυνες για τις καθυστερήσεις

Η απολιγνιτοποίηση ως ευκαιρία

Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την άποψη ότι η απολιγνιτοποίηση είναι μια ευκαιρία για αλλαγή του αναπτυξιακού μοντέλου της περιοχής σας;

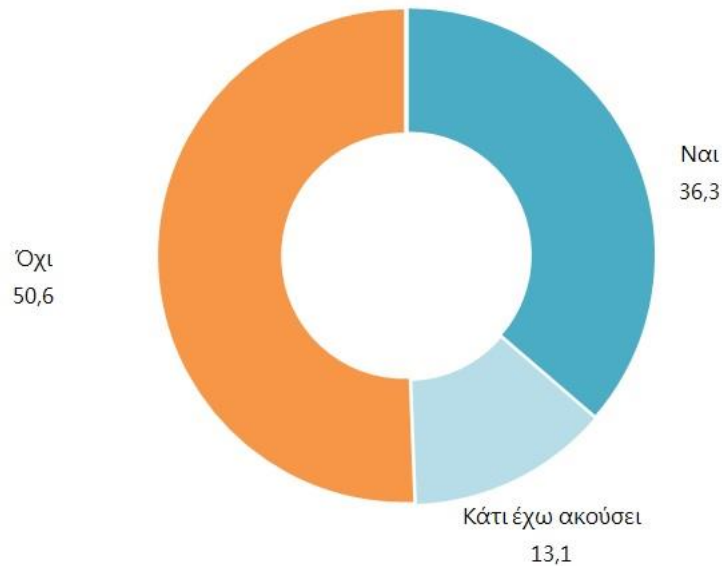
Ποιες εναλλακτικές οικονομικές δραστηριότητες θεωρείτε ότι μπορούν και πρέπει να αναπτυχθούν στην περιοχή σας;

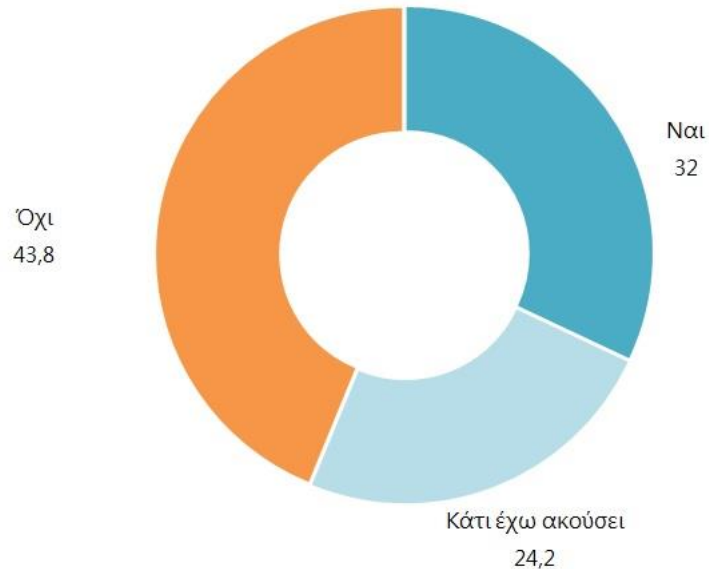
- 1 στους 2 πολίτες βλέπει την απολιγνιτοποίηση ως ευκαιρία
- Πρωτογενής τομέας, ΑΠΕ & αποθήκευση οι βασικοί τομείς

ΣΔΑΜ και Δημόσια Διαβούλευση

Γνωρίζετε ότι γίνεται δημόσια διαβούλευση για το θέμα της μετάβασης στη μεταλιγνιτική εποχή;

Μήπως γνωρίζετε τι περιλαμβάνει αυτό το σχέδιο;

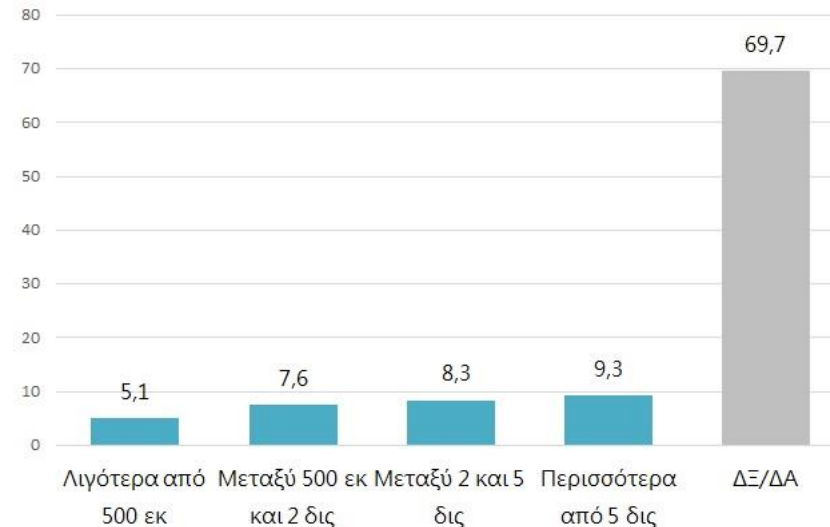
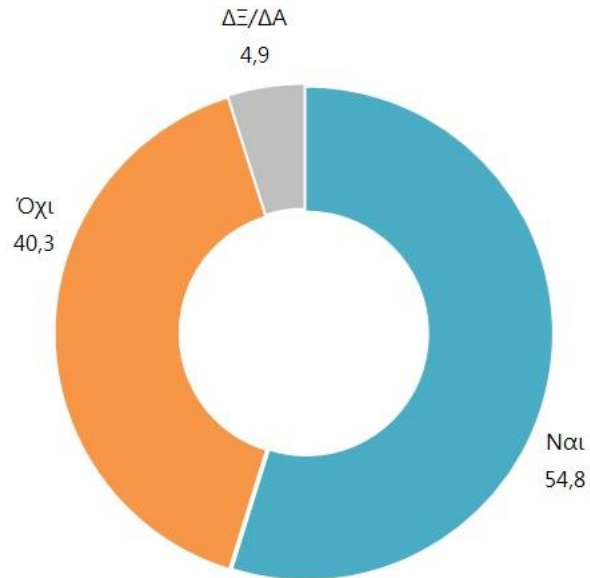

- Μεγάλη άγνοια γύρω από την ύπαρξη δημόσιας διαβούλευσης
 - Μεγάλη άγνοια για το περιεχόμενο του ΣΔΑΜ

Οικονομικοί πόροι

Έχετε ακούσει ότι υπάρχουν σημαντικές χρηματοδοτήσεις για τον μετασχηματισμό της οικονομίας των λιγνιτικών περιοχών και τη μετάβαση στη μεταλιγνιτική εποχή;

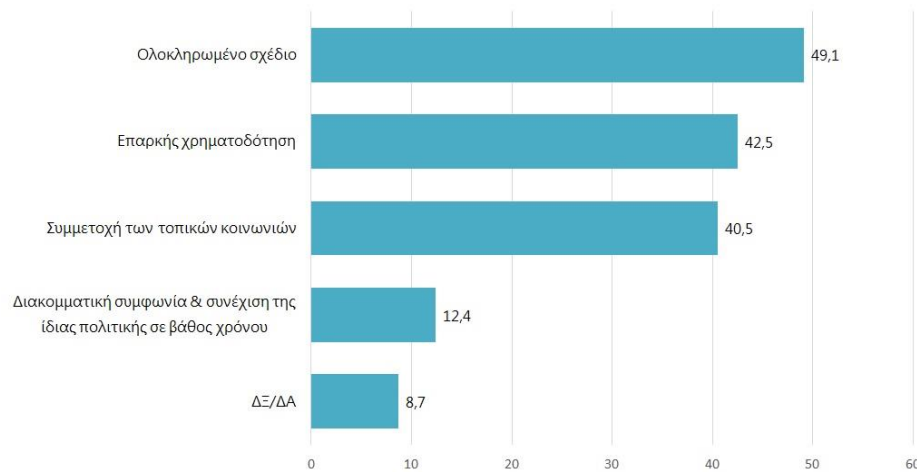
Μήπως γνωρίζετε πόσα περίπου είναι αυτά τα χρήματα;

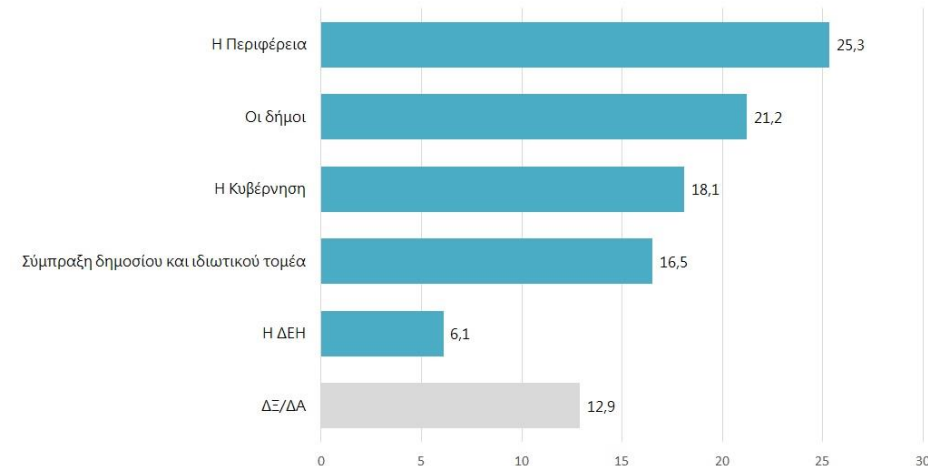
- Μεγάλη άγνοια γύρω από την ύπαρξη διαθέσιμων πόρων
 - Σύγχυση γύρω από το ύψος των πόρων

Προϋποθέσεις επιτυχίας-Διακυβέρνηση

Ποια θεωρείτε ότι είναι τα πιο σημαντικά στοιχεία ώστε να είναι επιτυχημένη η μετάβαση της περιοχής σας στην μεταλιγνιτική εποχή;

Ποιος πιστεύετε ότι πρέπει να έχει τον έλεγχο της υλοποίησης και τη διαχείριση των χρηματικών πόρων;

- Μεγαλύτερη συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών
- Μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στην ΤΑ για διακυβέρνηση

Σύνοψη της έρευνας

- Λόγοι για την απόφαση απολιγνιτοποίησης:
 - Προστασία κλίματος & περιβάλλοντος
 - Συμφέροντα ορυκτού αερίου
- Απαισιοδοξία για προοπτικές τοπικής οικονομίας
- Μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης στις κυβερνήσεις
- Άγνοια για περιεχόμενο ΣΔΑΜ, διαβούλευση, πόρους
- Απολιγνιτοποίηση ως ευκαιρία
 - Πρωτογενής τομέας
 - ΑΠΕ, αποθήκευση ενέργειας
- Διακυβέρνηση-διαχείριση πόρων: Τοπική αυτοδιοίκηση

Βιβλιογραφία

- Εμμ. Δούση, «Δίκαιη μετάβαση: από τη θεωρία στην πράξη, Ιούλιος 2020 <https://www.dianeosis.org/2020/08/dikaii-metavasi-apo-ti-theoria-stin-praksi/>
- Εμμ. Δούση – Ν. Μάντζαρης (επιμέλεια), Δίκαιη μετάβαση στη μεταλιγνιτική εποχή, Έρευνα της ΔΙΑΝΕΟΣΙΣ, Νοέμβριος 2020 <https://www.dianeosis.org/research/dikaii-metavasi-sti-metalignitiki-epoxi/>